

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र संकाय
डीनको कार्यालय

तह: स्नातक

विषय कोड: NPS 404

विषय: नेपाल अध्ययन

वर्ष : चौथो

पूर्णाङ्क: १००

(७० + ३०)

पाठघण्टा: १५०

पाठ्यक्रमको वर्णन

नेपाल भौगोलिक, सामाजिक-सांस्कृतिक तथा प्राकृतिक दृष्टिले विविधतायुक्त देश हो। यही विविधताले नै नेपाललाई विश्वमा सुपरिचित गराएको छ। यसबाट मुलुकको आर्थिक, सामाजिक-सांस्कृतिक तथा राजनीतिक पद्धतिको विकास र परिवर्तनमा यही विविधतापूर्ण विशेषताको उल्लेख्य भूमिका रहँदै आएको छ। परापूर्वकालदेखि विकसित हुँदै आएका नेपाली मूल्य, परम्परा र साभ्ना सामाजिक, सांस्कृतिक विशेषताले राष्ट्रियताको विकास र साभ्ना पहिचानको निर्माण गर्न समेत मद्दत पुऱ्याउँदै आएको छ। हाम्रा प्राकृतिक तथा सांस्कृतिक विविधताले पर्यटनको विकासमा पनि योगदान पुऱ्दै आएको छ। राष्ट्रको समग्र स्रोत र साधनको विविधतासँग परिचित गराउनुका साथै सोको सदुपयोगबाट देशभित्रै अवसरको सिर्जना गरी गुणस्तरीय जीवनको सम्भावना पहिल्याउनका लागि आवश्यक नीति तथा योजना निर्माणमा यस पाठ्यक्रमले सघाउ पुऱ्याउने छ।

प्रस्तुत पाठ्यक्रम स्नातक तह चौथो वर्षमा पढ्ने विद्यार्थीहरूका लागि तयार गरिएको हो। यस पाठ्यक्रममा नेपाललाई चिनाउने विविध पक्षसँग सम्बन्धित विषयवस्तुलाई समावेश गरिएको छ।

पाठ्यक्रमको उद्देश्य

प्रस्तुत पाठ्यक्रमको मूल उद्देश्य स्नातक तहका विद्यार्थीहरूलाई नेपालका विविध पक्षमा आधारभूत ज्ञान दिई नेपालको विविधता र यससँग सम्बन्धित स्रोत, साधन, अवसर पहिचान र सोको उपयोग गर्न सक्ने देशभक्त जनशक्ति उत्पादन गर्नु रहेको छ। यस पाठ्यक्रमले विद्यार्थीहरूलाई आफ्नो ज्ञान र सिपलाई देशको विकासमा उपयोग गर्न अभिप्रेरित समेत गर्ने छ।

मूल्याङ्कन

प्रस्तुत पाठ्यक्रमको सिकाइ उपलब्धिको मूल्याङ्कन कुल पूर्णाङ्क १०० मध्ये ७० प्रतिशत अङ्क बाह्य परीक्षा र ३० प्रतिशत अङ्क आन्तरिक मूल्याङ्कनको आधारमा हुने छ। आन्तरिक ३० अङ्कको मूल्याङ्कन गर्दा विद्यार्थीको निरन्तर मूल्याङ्कनको आधारमा गर्नुपर्ने छ र मूल्याङ्कन क्रियाकलाप पठनपाठनको विषयवस्तुसँग सम्बन्धित हुने छ।

पाठ्यवस्तु

एकाइ एक: नेपालको भौगोलिक परिचय

१.१ नेपालको अवस्थिति तथा भौगोलिक विभाजन

- विश्वमानचित्रमा नेपाल
- भौतिक विभाजन
- प्रशासनिक विभाजन

१.२ हावापानी र प्राकृतिक वनस्पति

१.३ नदी, ताल तथा हिमनदीहरू

१.४ राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा संरक्षण क्षेत्रहरू

१.५ नेपालका प्राकृतिक स्रोतहरू (मान्ने खनिज जलस्रोत वन)

पाठघण्टा

: २०

५

४

२

२

४

Mhaya

Mhaya

एकाइ दुई: नेपालको संक्षिप्त इतिहास

२.१ प्राचीन तथा मध्यकालीन नेपालको इतिहास

- 'नेपाल' शब्दको प्राचीनता र पूर्वप्राचीनकालको संक्षिप्त परिचय (गोपाल, महिषपाल तथा किरातकाल)
- लिच्छवि शासनकालको प्रमुख राजनीतिक, आर्थिक तथा सामाजिकस्थिति
- काठमाडौं उपत्यकामा मल्ल शासनको परिचय तथा मल्ल शासनको अन्त्य

२.२ आधुनिक नेपालको इतिहास

- पृथ्वीनारायण शाहको उदय र काठमाडौं उपत्यका विजय
- पृथ्वीनारायण शाहपछिको नेपालको राज्य विस्तार अभियान
- नेपाल अङ्ग्रेज युद्धको कारण र परिणाम
- राणाशासनको उदय र पतन

२.३ वि.सं. २००७ पछिको नेपालको इतिहास

- प्रजातान्त्रिक शासनको अभ्यास (वि.सं. २००७-२०१५)
- संसदीय शासनको अभ्यास (वि.सं. २०१५-२०१७)
- पञ्चायत व्यवस्था- मूलभूत सिद्धान्त र असफलता
- वि.सं. २०४६/४७ को जनआन्दोलन
- वि.सं. २०६२/६३ को जनआन्दोलन

एकाइ तीन: नेपालको राजनीतिक, संवैधानिक तथा प्रशासनिक व्यवस्था

३.१ राजनीतिक व्यवस्था

- नेपालको संविधानसभा
- शासन व्यवस्थाको स्वरूप : संघीय, प्रादेशिक र स्थानीय
- शासन व्यवस्थामा समावेशिता र सामाजिक न्याय
- नेपालका राजनीतिक दल परिचय

३.२ संवैधानिक व्यवस्था

- नेपालको संविधान र यसका प्रमुख विशेषता
- कार्यपालिका, व्यवस्थापिका तथा न्यायपालिका : संघीय, प्रादेशिक र स्थानीय
- प्रमुख संवैधानिक निकायहरूको परिचय
- नागरिकका मौलिक हक तथा कर्तव्य

३.३ प्रशासनिक व्यवस्था

- प्रशासनिक व्यवस्थाको ऐतिहासिक परिचय
- विद्यमान प्रशासनिक संरचना : संघीय, प्रादेशिक र स्थानीय
- नेपालको कर्मचारी प्रशासन
- सुशासन र यसको संयन्त्र

Signature

एकाइ चार नेपालको आर्थिक अवस्था र पूर्वाधार विकास

२५

४.१ नेपालको अर्थतन्त्र र यसका स्रोत

५

- प्राकृतिक स्रोत - भूमि, खनिज, वन, जल, तथा जलविद्युत स्रोत र सम्भावना
- मानवस्रोत- जनसङ्ख्याको बनावट र संरचना, उमेर र लिङ्ग, आर्थिक रूपले सक्रिय जनसङ्ख्या, श्रम आप्रवासन तथा विप्रेषण, प्रत्यक्ष वैदेशिक लगानी (FDI)

४.२ नेपालको अर्थतन्त्रका क्षेत्र

५

- कृषि- भूमिका तथा समस्या, कृषि वित्त तथा संस्थागत प्रबन्ध (भूमि सुधार)
- उद्योग- भूमिका तथा विद्यमान स्थिति, घरेलु, साना, मझौला र ठूला उद्योगहरूको समस्या र सम्भावना
- उत्पादन क्षेत्र तथा पर्यटन क्षेत्र

४.३ पूर्वाधार विकासका क्षेत्र

४

- भौतिक पूर्वाधार- यातायात, सञ्चार, ऊर्जा तथा सिँचाईको स्थिति
- सामाजिक पूर्वाधार- स्वास्थ्य, शिक्षा तथा खानेपानीको स्थिति

४.४ व्यापार तथा भुक्तानी

४

- नेपालको वैदेशिक व्यापार (अनुपात, संरचना तथा बजार)
- व्यापार सन्तुलन तथा भुक्तानी सन्तुलन
- वैदेशिक व्यापारका समस्या तथा सम्भावना र वैदेशिक सहायता

४.५ योजना

३

- नेपालमा योजनाबद्ध विकासको परिचय
- वर्तमान योजनाको उद्देश्य, प्राथमिकता, नीति, रणनीति तथा स्रोतको बाँडफाँटको स्थिति

४.६ वातावरण संरक्षण तथा दिगो विकास लक्ष्य

४

- प्रमुख वातावरणीय समस्या
- नेपालमा वातावरण संरक्षणका प्रयास
- दिगो विकास लक्ष्य (२०१५-२०३०): उद्देश्य, लक्ष्य र उपलब्धि

एकाइ पाँच: नेपाली समाज र संस्कृति

२०

५.१ नेपाली समाज

- समाज र नेपाली समाजको ऐतिहासिक परिचय
- सामाजिक इतिहास: जनजीवन, सामाजिक संरचना र पारिवारिक पद्धति
- सामाजिक विविधता: जाति, वर्ग, लिङ्ग, भाषा, धर्म र संस्कृति
- सामाजिक संरचना र जाति व्यवस्था
- जातीय संरचनाको ऐतिहासिक स्वरूप र परिवर्तन
- लैङ्गिक स्थिति: सामाजिक-सांस्कृतिक अभ्यास र परिवर्तन
- सामाजिक मनोरञ्जन
- विविधतामा एकता

Signature

- बदलिँदो नेपाली समाज र सम्भावना
- नेपाली समाजका विविधता र सम्भावना

५.२ नेपालको संस्कृति

१०

- संस्कृति र नेपाली संस्कृतिको परिचय
- हिमाल, पहाड, तराई तथा काठमाडौं उपत्यकाको सांस्कृतिक परिचय (कला, वास्तुकला तथा प्रमुख चाडपर्वहरू)
- सांस्कृतिक परिवर्तन र तिनका कारक तत्वहरू
- नेपाली संस्कृतिको उद्भव तथा विकासक्रम (प्रागऐतिहासिक, प्राचीन, मध्यकालीन तथा आधुनिक संस्कृति)
- संस्कृतिको विकासक्रमबारे जानकारी दिने साहित्यिक तथा पुरातात्विक स्रोत
- नेपालका प्रमुख धर्म तथा धार्मिक मत
- नेपाली संस्कृतिको विविधता:
- सांस्कृतिक परिवर्तनको प्रक्रिया
- नेपाली संस्कृति र सम्भावना

एकाइ छः भाषा, साहित्य, र आमसञ्चार

२०

६.१ भाषा

६

- नेपालको भाषिक स्थिति
- नेपालमा बोलिने भाषा परिवार: भारोपेली, भोटबर्मेली, आग्नेय, द्रविड, कुसुन्डा (एकल भाषा परिवार)
- भाषा र जातिको अन्तर्सम्बन्ध
- नेपाली भाषाको विकास र विस्तार

६.२ साहित्य

१०

- नेपाली साहित्यको उद्भव र विकास
- प्राचीन नेपाली अभिलेख, वाङ्मय र लोकसाहित्य
- नेपाली साहित्यको कालविभाजन
- नेपाली साहित्यको विशेषता: प्रारम्भिक, माध्यमिक, र आधुनिककाल
- नेपालका भाषा, साहित्य र सम्भावना

६.३ आमसञ्चार

- आमसञ्चारको परिचय
- नेपालमा आमसञ्चारको स्थिति : छापा, रेडियो, टेलिभिजन तथा अनलाइन मिडिया
- सामाजिक सञ्जाल र आमसञ्चारको आचारसंहिता

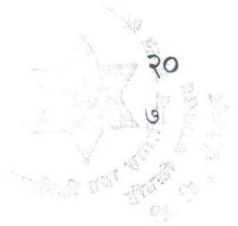
Vihara

एकाइ सातः नेपालको परराष्ट्र नीति र अन्तर्राष्ट्रिय सम्बन्ध

७.१ नेपालको परराष्ट्र नीति

- परराष्ट्र नीतिको ऐतिहासिक परिचय
- परराष्ट्र नीतिका निर्देशक सिद्धान्त

Murphy

२०

७

- परराष्ट्र सम्बन्ध र वैदेशिक सहायता

७.२ नेपालको अन्तर्राष्ट्रिय सम्बन्ध

१३

- संयुक्त राष्ट्र संघमा नेपालको भूमिका
- असंलग्न आन्दोलन तथा दक्षिण एशियाली क्षेत्रीय सङ्गठनमा नेपालको सहभागिता र भूमिका
- नेपाल-भारत सम्बन्ध-ऐतिहासिक सन्धि र सम्झौताहरू
- नेपाल-चीन सम्बन्ध-ऐतिहासिक सन्धि र सम्झौताहरू
- विश्वव्यापीकरणको सन्दर्भमा नेपालमा रहेका सम्भावना

सन्दर्भसामग्रीहरू

एकाइ एक: नेपालको भौगोलिक परिचय

- CBS (2014). *Population monograph of Nepal (Vol. I, II, III)*. Kathmandu: Central Bureau of Statistics.
- CBS/GoN (2010). *Nepal Living Standard Survey (NLSS), 2010/11*. Central Bureau of Statistics.
- CBS/GoN (2014). *Population Monograph of Nepal*. Central Bureau of Statistics.
- Chapagain, Prem Sagar (2017). *Contemporary readings in Geography of Nepal*. Kathmandu: Ekta Books Distributors Pvt. Ltd.
- Rai, Dhyanendra Bahadur (2074 B.S.). *Nepalko bhautik tatha arthik bhugol*. Kathmandu: Makalu Prakashan Griha.
- Shrestha, Sharan Hari (2004). *Economic geography of Nepal*. Kathmandu: Educational Publishing House.

एकाइ दुई: नेपालको संक्षिप्त इतिहास

- Joshi, Bhuvan Lal and Leo E. Rose, *Democratic innovations in Nepal*, Berkeley: University of California Press, 1966, (Reprinted by Mandala Publication, Kathmandu, 2004).
- Sever, Adrian, *Nepal Under the Ranas*, Delhi: Oxford and IBH Publishing Co., 1993.
- Shah, Rishikesh, *Ancient and Medieval Nepal*, New Delhi: Manohar Publications, 1992.
- Stiller, Ludwig F., *The Rise of the House of Gorkha*, Ranchi: Patna Jesuit Society, 1975.
- Vaidya, T. R., *Advanced History of Nepal*, New Delhi: Anmol Publications, 1994.
- Whelpton, John, *A History of Nepal*, London: Cambridge University Press, 2005.
- मानन्धर, त्रिरत्न, पन्त, दिनेशराज, राठौर, कमलराजसिंह, र थापा, विनोद (२०७७). नेपाल एकीकरणको इतिहास (वि.सं. १८०१-१८७२)। काठमाडौं: नेपाली सेना, जङ्गी अड्डा।
- वैद्य, तुलसीराम र मिश्र, तीर्थप्रसाद (२०५४) आधुनिक नेपालको राजनीतिक इतिहास (१७६८-१८४६ ई.), काठमाडौं: नेपाल र एशियाली अनुसन्धान केन्द्र।
- क्षेत्री, दिलबहादुर (२०६२), प्राचीन तथा पूर्वमध्यकालीन नेपाल, काठमाडौं: निरन्तर प्रकाशन।
- मानन्धर, त्रिरत्न र शर्मा, निरञ्जन, (२०५३) आधुनिक नेपालको राजनीतिक इतिहास (वि.सं. २००७-१९), काठमाडौं: नेपाल र एशियाली अनुसन्धान केन्द्र।

एकाइ तीन: नेपालको राजनीतिक, संवैधानिक तथा प्रशासनिक व्यवस्था

- Baral, Lok Raj (2012). *Nepal nation state in the wilderness: Managing state, democracy, and policy*, Kathmandu: CEDA
- Hachhethu, K et.al. (2008). *Nepal in transition: A study on state of democracy*. Stockholm: International IDEA.
- Whelpton, John (2005). *A history of Nepal*, Cambridge: Cambridge University Press
- Hachhethu, K (2002). *Party building in Nepal: A comparative study between Nepali Congress and Communist Party of Nepal (United Marxist-Leninist)*. People organisation and leadership. Kathmandu: Mandala Book Point.
- Khanal, Rabindra (2001). *Democracy in Nepal: Challenges and prospects*, Kathmandu: Smriti Books.
- Pokhrel, K. (2001), *Public administration in Nepal*, Kathmandu: M.K. Publishers
- Kumar, Dhruva (1995) (ed.). *State leadership and politics in Nepal*, Kathmandu: Center for Nepal and Asian Studies (CNAS) Ltd.

- Chandra, P. (1979). *International politics*. New Delhi: Vani Educational Books.
- Joshi, Bhuwan Lal and Rose, L.E. (1966), *Democratic innovation in Nepal*, Berkely: University of California Press.
- Shrestha Hiranyalal (April 2015). *Sixty years of Dynamic Partnership*. Kathmandu: Nepal-China Society.
- थापा, शैलेन्द्रबहादुर (२०७८) भृकुटी (भेल्सा/ल्लाच्छिग ठ्रित्सुन) : एक अध्ययन, प्रथम संस्करण, काठमाडौं: प्रा डा. नरविक्रम थापा ।
- नेपालको संविधान (२०७२), काठमाडौं: कानून किताब व्यवस्था समिति ।
- नेपालको अन्तरिम संविधान (२०६३), काठमाडौं: कानून किताब व्यवस्था समिति ।
- वैद्य, तुलसीराम र मानन्धर, त्रिभुवन (२०५३) *आधुनिक नेपालको प्रशासनिक इतिहास (१७६८-१९४९ ई.)*, काठमाडौं: नेपाल र एशियाली अनुसन्धान केन्द्र ।

एकाइ चार नेपालको आर्थिक अवस्था र पूर्वाधार विकास

- Dahal, M. K. (ed.) (2004). *Nepalese economy: Towards building a strong economic nation-state*. Kathmandu: Central Department of Economics (CEDECON), Tribhuvan University (TU) and New Hira Books Enterprises, Kirtipur.
- Dhungel, K. R. (2004). *Readings in Nepalese Economy*. New Delhi: Adroit Publisher.
- Hagen, Tony (1961). *Nepal: The kingdom in the Himalayas*. New Delhi: Oxford.
- MoF/GoN. *Economic Survey for various years and* <http://www.mof.gov.np>
- Neupane, G.P. (1991). *Nepalko Arthasastra*. Kathmandu: MK Publisher and Distributors.
- NPC/GoN (2015). *The Fifteenth five year plan, (2076/77-2080/81)*. National Planning Commission.
- NRB (2012). *Macroeconomic situations annual report, 2014*. nrb.org.np
- Poudyal, S. R. (1994). "Trends in Foreign aid in Nepal", in Heinz Bongartz et al. (eds.) *Foreign aid and the role of NGOs in the development process of Nepal*. NEFAS.
- Regmi, Mahesh Chandra. 1999. *Thatched huts and stucco palaces*, pp. 39-43, 172-179. New Delhi: Adroit Publishers
- Sharma, N.K. (2003). *Contemporary development and Nepalese economy*. Kathmandu: Pairabi Prakashan.
- Shrestha, B. P. (1981). *An introduction to Nepalese economy*. Kathmandu: Ratna Pustak Bhandar.

एकाइ पाँच: नेपाली समाज र संस्कृति

- Bajracharya, B. R., Sharma, S. R. & Bakshi, S. R. (Eds.). (1993). *Cultural history of Nepal*. New Delhi: Anmol Publications.
- Central Department of Sociology. (2017). *Unity in diversity in Nepal*. Chapter 4; pp. 13-16 & chapter 10; pp. 44-45. A Report Submitted to UNICEF, Kathmandu.
- Sharma, Prayag Raj. (2006). *The state and society in Nepal: Historical foundations and contemporary trend*. Selected Chapters. Second Reprinting. Kathmandu: Himal Books.
- Vaidya, T. R., Manandhar, T. & Joshi S. L. (2001). *Social history of Nepal*. New Delhi: Anmol Publications.
- उप्रेती, प्रेमरमण, र थापा, कृष्णबहादुर (२०५३) *नेपालको संक्षिप्त सामाजिक, आर्थिक तथा कूटनीतिक इतिहास*, काठमाडौं: साभा प्रकाशन ।
- खत्री, प्रेमकुमार (२०६०), *नेपालका धार्मिक मत र सामाजिक संरचना*, काठमाडौं: सिस्टमेटिक प्रिन्टिङ सर्भिस ।
- दाहाल, पेशल र खतिवडा, सोमप्रसाद (२०५८), *नेपालको कला र वास्तुकला*, काठमाडौं: एम.के. पब्लिसर्स ।
- पाण्डे, भीमबहादुर (२०७६), *त्यसबखतको नेपाल*, भाग १-५, काठमाडौं, फिनिक्स बुक्स ।
- बाइसदेव, लैनसिंह (२०३९), *प्राचीन नेपाली मूर्तिकलाको इतिहास*, काठमाडौं: नेपाल राजकीय प्रज्ञा प्रतिष्ठान ।
- मिश्र, चैतन्य (२०१०), *बदलिंदो नेपाली समाज*, काठमाडौं, फाइन प्रिन्ट ।
- सूचना विभाग (२०७७) *नेपाल परिचय*, काठमाडौं : नेपाल सरकार, सूचना विभाग ।
- शर्मा, जनकलाल (२०५८), *हाम्रो समाज एक अध्ययन*, ललितपुर, साभा प्रकाशन ।

एकाइ छ: भाषा, साहित्य, र आमसञ्चार

- Yadava, Y. P. (2003). *Language. Population monograph of Nepal*. Vol I. Kathmandu: CBS, 137-171.
- Yadava, Y. P. (2014). *Language use in Nepal. Population monograph of Nepal*. Vol

- राष्ट्रिय भाषा नीति सुझाव आयोगको प्रतिवेदन। काठमाडौं, कमलादी, २०५०.सं.वि,
- नेपाल र एसियाली अनुसन्धान केन्द्र र सामाजिक समावेशीकरण अनुसन्धान कोष .(२०६५.सं.वि) .राज्य पुनः संरचनाको सन्दर्भमा नेपालको वर्तमान भाषिक स्थिति र समावेशी भाषा नीति (सेमिनार प्रतिवेदन) काठमाडौं: नेपाल र एसियाली अनुसन्धान केन्द्र र सामाजिक समावेशीकरण अनुसन्धान कोष।
- देउसा राई, लालध्वज, अखबारी पत्रकारिता, ललितपुर : साभा प्रकाशन ।
- नेपाल, किशोर, नेपाली पत्रकारिताको भाषा, काठमाडौं : नेपाल प्रेस इन्स्टिट्युट ।
- प्रज्ञा नेपाली लोककथा, काठमाडौं : नेपाल प्रज्ञा प्रतिष्ठान ।
- प्रेस कार्टुनसल नेपालका अद्यावधिक प्रतिवेदनहरू ।
- बन्धु, चूडामणि, नेपाली साहित्यको इतिहास, (प्रथम खण्ड), काठमाडौं : नेपाल प्रज्ञा-प्रतिष्ठान ।
- लामिछाने, कपिलदेव, लोकसाहित्य सिद्धान्त, काठमाडौं : नेपाल प्रज्ञा-प्रतिष्ठान ।
- वस्ती, शरदचन्द्र, हाम्रो भाषा, काठमाडौं : एकता बुक्स ।
- शर्मा, सुकुम नेपाली भाषासाहित्यमा आन्दोलन, दोस्रो संस्क.काठमाडौं : हेरिटेज पब्लिकेसन ।
- श्रेष्ठ, दयाराम र अधिकारी, बालाकृष्ण साहित्यको इतिहास (सिद्धान्त र सन्दर्भ) चौथो संस्क.ललितपुर : साभा प्रकाशन ।
- श्रेष्ठ, दयाराम र शर्मा, मोहनराज, नेपाली साहित्यको संक्षिप्त इतिहास, छैटौं संस्क. ललितपुर: साभा प्रकाशन ।

एकाइ सात: नेपालको परराष्ट्र नीति र अन्तर्राष्ट्रिय सम्बन्ध

- Agrawal, G.R., Acharya, R. & Pradhan, P. (eds) (1985), *Fundamentals of Nepalese foreign policy*, Kathmandu: CEDA
- Jaiswal, P. and Kochhar, G. (eds.). (2016). *India-China-Nepal: Decoding trilateralism*. New Delhi: GB Books
- Khanal, Y.P. (1988). *Essays in Nepal's foreign affairs*. Kathmandu: Murari Prasad Upadhyaya
- Pandey, S. R. & Adhikari, P. (eds.) (2007). *Nepal's foreign policy at the crossroad*. Kathmandu: Sangam Insitute
- Pokhrel, G. P., Shakya, A. & Cahal, B. (eds.). (2009). *Foreign policy of Nepal: Challenges and opportunities*, Kathmandu: Institute of Foreign Affairs.
- Rose, L.E. (1971). *Strategy for survival*. Berkely: University of California Press
- Shrestha, M. and Shakya, A. (ed). (2013) *Vision of foreign affairs*, International Conference Centr.
- Shrestha, S. (1974). *Nepal and United Nations*, Delhi: Sindhu
- Singh, M.K. (2011). *Nepal's foreign policy*, New Delhi: Summit Enterprises.
- Subedi, S.P. (2005). *Dynamics of foreign policy and law: A study of Indo-Nepal relations*, New Delhi: Oxford University Presss.
- UN (2015). *Sustainable development goals*. Department of Economic and Social Affairs.
- Whelpton, J. (2005). *A history of Nepal*, Cambridge: Cambridge University Press

[Handwritten signature]

[Faint circular stamp]

[Handwritten signature]